

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK NA NARODNO MEŠANEM OBMOČJU V PREKMURJU

==== Izpitna pola 1 ====

- A) Bralno razumevanje
B) Razčlemba neumetnostnega besedila

Torek, 13. junij 2006 / 90 minut (30 + 60)

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Izhodiščno besedilo je na perforiranem listu, ki ga lahko iztrga. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILO KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar!

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola je sestavljena iz dveh delov, dela A in dela B. Del A (bralno razumevanje) vsebuje 9 nalog, del B (razčlemba neumetnostnega besedila) pa 17. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak).

Odgovore napišite v prostor, ki je za to predviden, jasno in čitljivo.

Na desni strani je ob vprašanjih navedeno možno število dosegljivih točk.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 3 prazne.

Izhodiščno besedilo k Izpitni poli 1: Bele žene, kača in vremenar z Nanosa, GEA, september 2003

Ljudsko izročilo

Bele žene, kača in vremenar z Nanosa

- 1 *O kopasti gori, ki kakor čuvar bedi nad primorsko stranjo naše dežele, je ohranjenih več zanimivih ljudskih pripovedi. V njenih belih skalah naj bi prebivale bele žene, po njenih senožetih naj bi se plazila čudna strupena kača – brlišk, na njenem pobočju, pod Plešo pa naj bi nekoč prebival samotni menih in ljudski vremenar.*
- 2 Nanos naj bi bil po ljudskem verovanju, ki ga je uspelo ohraniti Francu Černigoju, hrib belih žena. Ljudje so bili včasih trdno prepričani, da so v belih skalah, v spodmolih, ki se vidijo s ceste, živele bele žene. Te so ponoči nosile ljudi, da so delali nesrečo. Tako je neki kmet iz Podkrajja, ki je sicer slabo skrbel za živino, verjel, da so krive bele žene, ker mu je vsako pomlad živina umirala.
- 3 Na gori naj bi živela tudi nenavadna kača, ki ji ljudje pravijo *brlišk*, *brzeliščk*, *bazališk*, *brzoliščk* ali *kača ropotača*. Številni očitvidci, ki so jo videli in imeli izkušnje z njo, jo opisujejo kot kačo, ki ima za moško roko debel život, kratek in močan rep, podolgovato glavo, ki je največkrat podobna mačji, včasih tudi konjski. Vedno pa ima na sredini nekakšno rdečo rožo, ki so jo nekateri videli kot krono. Po vratu in hrbtu je brlišk poraščen z valovito sivo ščetinasto dlako. Giblje se nenavadno, strašno hitro. Ko nori čez senožet, se trava pred njim kar umika, za sabo pa pušča široko sled; trava za njim se lahko

kar posuši, tako je strupen. Ljudje verjamejo, da je strupen za devet gadov in da s strupom lahko zadene človeka tudi na daleč. Brlišk – morda od tod njegovo ime – predirljivo piska in brlizga, žvižga pa samo vsakih sto let. Videli so ga na več mestih, tisti z Nanosa gre menda najbolj hitro in zraven ropota, kakor bi tekkel z vetrnico skozi veter ... Nekoč sta ga videli sestri iz Podkrajja, ko sta nabirali maline. Ustrašili sta se kosmate kače z rdečo rožo na glavi in zbežali. Kasneje je bilo pripovedovalki žal, da ga ni ubila, saj bi tako lahko obogatela. Dobila bi diamant, ki ga ima brzoliščk v glavi. Če kačo namreč ubiješ in vržeš v ogenj, vse drugo zgori, v žerjavici pa ostane samo diamant ...

- 4 Bolj prijazna od pripovedi o nenavadni kači je krščanska povedka o svetem Hieronimu, ki jo je zapisala dr. Marija Stanonik. Na mestu, kjer je danes kamnita romarska cerkva sv. Hieronima – pripoveduje zgodba – je pred več sto leti imel svojo kolibo menih Hieronim. Bil je samotarski, a dober človek. Ker se s tega mesta še danes v jasnem vremenu vidi do morja, je zvečer prižigal ogenj, da je mornarjem dajal znamenja in kazal pot do obale. Bil je tudi vremenar – prebivalce Podnanosa in okolice je obveščal ter svaril pred nevarnostjo toče in burje. Po njegovi smrti so mu ljudje zgradili cerkvico, ki nosi njegovo ime. Pred desetimi leti so jo, opustošeno in izropano, obnovili. Domovanje prijaznega puščavniškega vremenarja, ki ga ljudski spomin do danes ni pozabil, tako še vedno ostaja trdoživ romarski kraj.

Irena Cerar Drašler

PRAZNA STRAN

A) Bralno razumevanje

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Kaj je osrednja tema izhodiščnega besedila?

(1 točka)

2. Določite zaporedje podtem, kakor si sledijo v izhodiščnem besedilu. Na črtice zapišite podtemo z besedo ali besedno zvezo.

1 _____

2 _____

3 _____

(3 točke)

3. Ali naslednje trditve za izhodiščno besedilo držijo? (Obkrožite DA ali NE.)

Besedilo je dvogovorno. DA / NE

Namenjeno je ozkemu krogu bralcev. DA / NE

Vsebuje tudi nebesedne prvine. DA / NE

Besedilo je publicistično. DA / NE

(2 točki)

4. Obkrožite črki pred trditvama, ki **nista** vsebinsko skladni z izhodiščnim besedilom.

a) Nanos pomeni latinsko »hrib belih žena«.

b) Ljudje so včasih verjeli, da so bele žene ponoči nosile ljudi, da so delali nesrečo.

c) Brliška poimenujejo tudi kača ropotača.

č) Bazališk je kača, ki je po hrbtu porasla z valovito ščetinasto dlako.

d) Brliški ubija ljudi tudi na daljavo.

e) Po ljudskem verovanju ima kača ropotača v glavi diamant.

(2 točki)

5. V besedilu je več poimenovanj kače brliški. Izpišite dve taki poimenovanji in pripišite razlago, od kod je kača dobila ime.

Poimenovanje	Razlaga, od kod izvira ime

(2 točki)

6. Uporabite besedo kača v enostavnih povedih tako, da bodo razvidni vsi štirje slovarski pomeni.

Breznog plazilec: _____

Ekspresivno: _____

Slabšalno: _____

Etn. (otroška igra): _____

(4 točke)

7. V zadnji povedi besedila je avtorica zapisala besedno zvezo »trdoživ romarski kraj«. Pojasnite v eni povedi, kaj pomeni pridevnik trdoživ v tej besedni zvezi.

(2 točki)

8. Ali je sv. Hieronim legendarna oseba? (Obkrožite pravilni odgovor.)

DA / NE

Utemeljite svoj odgovor v eni povedi.

(2 točki)

9. Obkrožite črki pred trditvama, ki sta vsebinsko skladni z izhodiščnim besedilom.

a) Sestri iz Podkrajja sta obogateli, ko sta ubili kačo.

b) Sveti Hieronim je živel v kolibi na Nanosu.

c) Mornarji so se pogodili z menihom Hieronimom, da jim bo zvečer prižigal ogenj in tako kazal pot do obale.

č) Hieronim je obveščal o vremenu tudi prebivalce Podnanosa.

d) Po Hieronimovi smrti so prebivalci Podnanosa sredi vasi postavili mogočno cerkev in jo poimenovali po njem.

e) Še danes romarsko cerkev sv. Hieronima obišče več tisoč romarjev na leto.

(2 točki)

B) Razčlemba neumetnostnega besedila

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Kateri način razvijanja teme prevladuje v prvem delu tretjega odstavka?

Izpišite ali poimenujte tri značilnosti za tak način razvijanja teme.

(5 točk)

2. Dopolnite besedilo.

Naslov izhodiščnega besedila je značilen za _____ (funkcijsko zvrst),

ker ima _____.

(2 točki)

3. Obkrožite črko pred tisto povedjo, v kateri se sporočevalec razodeva.

- a) O kopasti gori, ki kakor čuvar bedi nad primorsko stranjo naše dežele, je ohranjenih več zanimivih ljudskih pripovedi.
- b) Žene so ponoči nosile ljudi, da so delali nesrečo.
- c) Po vratu in hrbtu je brlišk poraščen z valovito ščetinasto dlako.
- č) Giblje se nenavadno, strašno hitro.
- d) Bolj prijazna od pripovedi o nenavadni kači je krščanska povedka o svetem Hieronimu.
- e) Bil je tudi vremenar – prebivalce Podnanosa in okolice je obveščal in svaril pred nevarnostjo toče in burje.

(6 točk)

4. Iz povedi Na gori naj bi živela tudi nenavadna kača izpišite samostalnik in mu spremenite naglas tako, da bo pomenil glagol. Glagol uporabite v povedi.

Izpis samostalnika: _____

Beseda s spremenjenim naglasom (naglas označite): _____

Poved: _____

(5 točk)

5. Iz povedi izpišite vse zvočnike.

Ko nori čez senožet, se trava pred njim kar umika.

Katerega zvočnika ni v zgornji povedi? _____

(3 točke)

6. Preberite slovarski sestavek in rešite nalogo.

menih tudi **menih -iha** [tudi mən] m (i;
 11) 1. član samostanskega, verskega reda: postati menih; živi kot menih *osamljeno; skromno, preprosto* / frančiškanski menih *frančiškan* / budistični menihi // rel. član starejšega samostanskega reda, ki živi ločeno od drugih ljudi: strogo življenje menihov / kartuzijanski menihi *kartuzijani* • star. beli menihi *cistercijani* 2. gastr. *podolgovato pleteno pecivo iz kvašenega testa s pirhom ali jajčno lupino na enem koncu, znano na Primorskem in Notranjskem*: za veliko noč je spekla menihe

Kateremu slovarskemu pomenu ustreza raba besede menih v četrtem odstavku izhodiščnega besedila?

Uporabite v povedi besedo menih v strokovnem pomenu (kot je razvidno iz slovarskega sestavka).

(4 točke)

7. Podčrtajte pridevnika, ki ju ne smemo stopnjevati z obrazilom.

bel, nenavaden, debel, kratek, močan, rdeč, podolgovat

(2 točki)

8. Podčrtajte besede, ki ne spadajo v isto besedno družino.

vremenar, verovanje, vreme, vremenoslovec, veter, vremenski, nevihta, vetrnica

(2 točki)

9. Tvorjenka vremenar

ima enodelno / dvodelno besedotvorno podstavo.

je nastala z izpeljevanjem / zlaganjem / sestavljanjem / sklapljanjem.

(V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno.)

(2 točki)

10. V izhodiščnem besedilu so uporabljene vse tri vrste lastnih imen. Imenujte vse tri vrste ter vsako ponazorite s primerom iz besedila. Zapišite jih v imenovalniški obliki.

Vrste lastnih imen	Primer

(6 točk)

11. Povedi grafično ponazorite s strukturo S.

- a) Ljudje so bili včasih trdno prepričani, da so v belih skalah, ki se vidijo s ceste, živele bele žene.
- b) Tako je neki kmet iz Podkrajja, ki je sicer slabo skrbel za živino, verjel, da so krive bele žene, da mu je vsako pomlad živina umirala.

(6 točk)

12. Besedam na levi strani pripišite številko pred ustrezno razlago na desni strani.

_____ spodmol	1 trup, telo
_____ očividec	2 travnik, zlasti v hribovitem svetu, ki se kosi navadno enkrat na leto
_____ život	3 prostor pod previsom v skalovju
_____ senožet	4 del zemljišča za gojenje kulturnih, krmnih rastlin
	5 priča, navadno kakega dogodka

(4 točke)

13. Nenaselbinsko zemljepisno lastno ime iz zadnje povedi prvega odstavka spremenite v obče in ga uporabite v povedi.

Izpis besede: _____

Poved: _____

(4 točke)

14. Besedilo dopolnite z ustreznimi oblikami besed oziroma besednih zvez v oklepaju.

Spustili smo se s _____ (strma pobočja) v dolino. Ustavili smo se pri _____ (dober prijatelj Aljoša Ficko). Postregel nam je s _____ (hladen čaj). Potem pa nas vodil po _____ (bližnje poti) do cerkvice sv. Hieronima.

(4 točke)

15. V četrtem odstavku izhodiščnega besedila je avtorica dvakrat uporabila pomišljaj. Pojasnite njuno rabo.

S katerim ločilom bi lahko v navedenem primeru pomišljaje nadomestili?

(5 točk)

16. Podčrtajte stavčne člene v povedi.

Menih Hieronim je prebivalce Podnanosa in okolice obveščal in svaril pred nevarnostjo toče in burje.

(6 točk)

17. Podčrtajte naveznik in nanašalnico med stavkoma v povedi ter poimenujte način navezovanja.

Nanos naj bi bil po ljudskem verovanju, ki ga je uspelo ohraniti Francu Černigoju, hrib belih žena.

Način navezovanja: _____

(4 točke)

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN